

WELSH A1 – HIGHER LEVEL – PAPER 1
GALLOIS A1 – NIVEAU SUPÉRIEUR – ÉPREUVE 1
GALÉS A1 – NIVEL SUPERIOR – PRUEBA 1

Monday 8 May 2000 (morning)

Lundi 8 mai 2000 (matin)

Lunes 8 de mayo del 2000 (mañana)

4 hours / 4 heures / 4 horas

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Section A: Write a commentary on one passage.
- Section B: Answer one essay question. Refer mainly to works studied in Part 3 (Groups of Works); references to other works are permissible but must not form the main body of your answer.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- Ne pas ouvrir cette épreuve avant d'y être autorisé.
- Section A : Écrire un commentaire sur un passage.
- Section B : Traiter un sujet de composition. Se référer principalement aux œuvres étudiées dans la troisième partie (Groupes d'œuvres) ; les références à d'autres œuvres sont permises mais ne doivent pas constituer l'essentiel de la réponse.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Sección A: Escriba un comentario sobre uno de los fragmentos.
- Sección B: Elija un tema de redacción. Su respuesta debe centrarse principalmente en las obras estudiadas para la Parte 3 (Grupos de obras); se permiten referencias a otras obras siempre que no formen la parte principal de la respuesta.

ADRAN A

Ysgrifennwch sylwadau esboniadol ar un o'r darnau a ganlyn:

1. (a)

Washington

Cofeb Fietnam:
cyrchfan eu galar nhw,
gyfarwyddwyr
yr epig orllewinol.

- 5   Doedd yno ddim
         o fawredd Porth Menin,
         mecaneg y biwglwyr am wyth
         na'r henwyr medalog
         yn dal i gofio.
- 10   Doedd yno ddim urddas:
         ni allai Lincoln fan draw
         o orsedd farmor ei weledigaethau
         ddyrchafu ei lygaid
         uwchlaw amaturiaeth y rhain:

- 15   bodio'r garreg
         fel ceisio cyffroi cnawd;
         codi enwau ar bapur;
         gwthio torchau
         eu blodau blêr
- 20   i'r hafnau rhwng y meini;
         a'u gwarchae o gamerâu
         yn coloneiddio'r lle.

- Er gwaethaf daffodil Hooson
a grymai'n llawn cywilydd,
25   doedd a wnelo hyn
         ddim â ni.

- A'r dydd ar ddiffodd
digwydd syllu cyn cefnu
i ddyfnder di-grych y garreg
30   a sylwi arni hi yn dynesu
         gan drechu'n hadlewyrchiad.

- Hi,
fechan bitw,
noethlw m y llun
35 yn dal i gythru atom.*
Ei chefn yn dapestri o napalm,
ei cheg-dymi'n geirio rhyw
'Fami!' neu 'Ddadi!'
ogofaol.
- 40 Hi,
drwy'r garreg,
yn ein cyrchu.
- Hi,
Fregus, ansylweddol,
45 drwy lifrai'n gwrthrychedd
yn ein gwanu,
yn nolenni dynoliaeth
yn ein maglu
- ac yn gomedd inni
50 breifateiddio galar

Gerwyn Williams, un o'r cerddi yn y dilyniant '*Dolenni*,' yn *Cyfansoddiadau a Beirniadaethau*
(Eisteddfod Genedlaethol Cymru, Nedd a'r Cyffiniau, 1994)

* Cyfeirir at ffotograff Huynh Cong Ut o Phan Thi Kim-Phuc a dynnwyd yn 1972

1. (b)

Ymostwng i Sais ac ef a’th fathra; gosod dy hun ar yr un tir ag ef, ef a’th barcha. A ydych chwi’n meddwl, Gymry, eich bod yn fwy eich parch gan y Saeson oherwydd eich bod yn ymboeni i ymdebygu iddynt, ac i fyw yn gwbl iddynt? Nid ydych felly yn sicr, y maent yn eich diystyru o eigion eu calon.

- 5 A welwyd erioed genedl mor blentynaidd a gwasaid â’r Cymry presennol? Dangosant eu gwaseidd-dra yn y pethau lleiaf yn gystal ag yn y pethau mwyaf. Clywir am bethau fel hyn weithiau. Gofynna’r lletywr i’r tafarnwr, “*I say, man*, beth yw enw’r dref acw?” “Llynlychar, syr.” “Pa beth?” “Llynlychar, syr.” “A ydych chwi’n galw peth fel yna’n enw?” “Clywais ddweud nad oes yn yr enw yna, syr, un sain, syr, na cheir hi yn ieithoedd y Cyfandir, syr.” “Beth yw ieithoedd y Cyfandir i mi? Sais wyf fi, a gôr bonheddig hefyd. Dyma chwi: os na roddwch enw mwy Cristnogol ar y dref acw erbyn y deuaf yma nesaf, myn einioes—.” “O! na enynned llid fy arglwydd Sais yn erbyn ei was, ac na reged ef yn ddirfawr. Ein tadau dwl a alwodd y dref ar yr enw yna. Atolwg, pa seiniau sydd yn peri tramgwydd i’m harglwydd, fel yr alltudiom hwynt. Ein hyfrydwch mwyaf i’r Cymry fydd gwneud pob enw mor esmwyth ag sydd bosibl i gegau bendigedig y Saeson.” “Gwnewch hynny ar frys ynteu,” ebe’r Sais, “ac na roddwch achos i mi i fyned i drafferth i’ch rhegi’r tro nesaf.”
- 10
- 15

- Y mae’r Saeson wedi dyfod i wybod erbyn hyn na raid iddynt hwy ddim ymostwng i gyfaddasu eu genau at enwau Cymraeg gan fod y Cymry mor rasol â chyfaddasu’r enwau at eu genau hwy, ac mor ymostyngar hefyd fel ag i seinio pob enw—nid fel y dylid ei seinio, ond fel y camseinir ef gan y Saeson. Clywais rywbeth ar wedd pregethwr yn gofyn am docyn i fyned i *Penmenmore*. O! fel yr oeddwn yn ei ddiystyru! Tebyg yw y buaswn wedi ei ffonodio i bwrpas onibai i’m cydymaith fy nyhuddo.
- 20

Emrys ap Iwan ‘*Y Llo Arall*,’ *Y Faner*, Ebrill 11, 1877, yn *Erthyglau Emrys ap Iwan i*, 1937.

ADRAN B

*Ysgrifennwch draethawd ar **un** o'r canlynol. Rhaid ichi seilio eich ateb i'r adran hon ar o leiaf ddau o'r gweithiau Rhan 3 a astudiwyd gennych. Cewch gyfeirio at weithiau eraill, ond ni ddylai hynny gyfrif am brif sylwedd eich ateb.*

Barddoniaeth Gymraeg Ddiweddar

2. *Naill ai*

- (a) 'Y mae deunydd a ffurf yn anwahanadwy mewn celfyddyd am fod teimlad a mynegiant yn anwahanadwy.' Ystyriwch hyn mewn perthynas â barddoniaeth Gymraeg ddiweddar a chan gyfeirio at rai o'r llyfrau gosod.

neu

- (b) Trafodwch y themâu a oedd o ddiddordeb neilltuol i chi yn y farddoniaeth a astudiwyd gennych ac ymdriniwch â llwyddiant rhai o'r beirdd wrth ymdrin â'r themâu hynny.

Y Nofel a'i Chymeriadau

3. *Naill ai*

- (a) A gytunwch fod stori afaelgar yn hanfodol i lwyddiant nofel? Cyfeiriwch at o leiaf ddwy o'r nofelau gosod wrth ateb y cwestiwn hwn.

neu

- (b) Gan gyfeirio at rai o'r nofelau a astudiwyd gennych, dangoswch sut y mae'r nofelydd yn amrywio ei arddull i gyd-fynd â'i destun.

Y Stori Fer

4. *Naill ai*

- (a) I ba raddau y bernwch fod strwythur yn elfen o bwys wrth lunio stori fer? Cyfeiriwch at o leiaf ddau o'r gweithiau gosod.

neu

- (b) Trafodwch ddau neu dri o'r cymeriadau yn y storïau byrion astudiwyd gennych. Sut mae'r ysgrifenydd yn eu cyflwyno ac i ba raddau maent yn peri inni gydymdeimlo â hwy?

Yr Ysgrif

5. *Naill ai*

- (a) Ymdriniwch â thechnegau llenyddol yr ysgrifwr a'r modd y cais galw ddiddordeb ei ddarlleneydd.

neu

- (b) A yw cymeriadaeth yn elfen o bwys wrth lunio ysgrifau? Trafodwch rai o'r ysgrifau y buoch yn eu darllen gan roi sylw neilltuol i'r modd y portreedir y cymeriadau.

Y Gymdeithas drwy Hunangofiant

6. *Naill ai*

- (a) 'Y cyw a fegir yn uffern, yn uffern y myn fod.' A fernwch fod y ddihareb hon yn berthnasol i'r hunangofiannau y buoch yn eu hastudio ac agwedd yr awduron at eu broydd?

neu

- (b) Trafodwch y lle a roddir i'r gymdeithas yn yr hunangofiannau y buoch yn eu hastudio.

Agweddau ar Hunaniaeth y Cymry

7. *Naill ai*

- (a) Pa olwg a gawsoch ar nodweddion unigol a gwahaniaethol y Cymry yn y llyfrau y rhoesoch sylw iddynt?

neu

- (b) Pa mor ganolog yw ymwybyddiaeth o hanes wrth ddiffinio hunaniaeth y Cymry? Atebwch gan gyfeirio at rai o'r llyfrau gosod.
-